

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาประเพณีการกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีการกินเจ พิธีกรรม ตลอดจนความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลกที่เข้าร่วมพิธีกรรมกินเจตามเทศกาล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้กินเจในจังหวัดพิษณุโลก

รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสภาพทั่วไปของผู้กินเจในจังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 7 ข้อ ในการแปลความหมายผู้วิจัยใช้การพรรณาวิเคราะห์ โดยใช้ค่าร้อยละ เป็นเกณฑ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการกินเจของเจ้าพิธีในจังหวัด

พิษณุโลก

รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับประเพณีการกินเจจากเจ้าพิธีในจังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 20 ข้อ ในการแปลความหมายผู้วิจัยใช้การพรรณาวิเคราะห์สรุปตามสภาพการตอบคำถามของเจ้าพิธี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจในจังหวัดพิษณุโลก

รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจในจังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 11 ข้อ ในการแปลความหมายผู้วิจัยใช้การพรรณาวิเคราะห์ โดยใช้ค่าร้อยละ เป็นเกณฑ์

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกินเจในจังหวัดพิษณุโลก
รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความเชื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีการ
กินเจในจังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 11 ข้อ ในการแปลความหมายผู้วิจัยใช้การพรรณนาวิเคราะห์
โดยใช้คำร้อยละ เป็นเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้กินเจในจังหวัดพิษณุโลก
ผู้วิจัยศึกษาสภาพทั่วไปของผู้กินเจ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 สภาพทั่วไปของผู้กินเจในจังหวัดพิษณุโลกโดยแสดงเป็นค่าร้อยละ

เรื่อง	รายละเอียด	จำนวน		
		เจ้าพิธี N=10	ผู้เข้าร่วมพิธี N = 100	รวม N = 110 ร้อยละ
1. อายุ	ตั้งแต่ 15 - 30 ปี	-	11	10.0
	ตั้งแต่ 31 - 50 ปี	2	72	67.27
	มากกว่า 51 ปี	8	17	22.72
2. เพศ	ชาย	-	24	21.81
	หญิง	10	76	78.18
3. ถิ่นฐาน	อพยพรอบครัวมาอยู่ใหม่	7	41	43.64
	เป็นชาวพิษณุโลกโดยกำเนิด	3	59	56.36
4. การศึกษา	ต่ำกว่าการศึกษามัธยมศึกษา	4	27	28.18
	จบการศึกษามัธยมศึกษา	4	19	20.90
	สูงกว่าการศึกษามัธยมศึกษา	1	22	20.90
	ระดับอุดมศึกษา	1	32	30.0
5. อาชีพ	ประกอบอาชีพอิสระ (ทำนา ทำสวน ค้าขาย)	10	47	51.81
	รับจ้างรายวัน , รายเดือน , รายปี	-	8	7.27
	รับราชการ	-	45	40.90

ตาราง 1 (ต่อ)

เรื่อง	รายละเอียด	จำนวน		
		เจ้าพิธี N=10	ผู้เข้าร่วมพิธี N = 100	รวม N = 110 ร้อยละ
6. ลักษณะของ ครอบครัว	ครอบครัวเดี่ยว	2	39	37.27
	ครอบครัวขยาย	-	27	24.55
	ครอบครัวเดี่ยวที่มีคนอื่นด้วย	8	33	37.27
	อื่น ๆ	-	1	0.90
7. จำนวน สมาชิกใน ครอบครัว ที่กินเจ	น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิก	7	50	51.82
	เท่ากับครึ่งหนึ่งของสมาชิก	-	10	9.10
	มากกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิก	3	40	39.09

จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้กินเจในจังหวัดพิษณุโลก พบว่าผู้กินเจส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 31-50 ปี ร้อยละ 67.72 เพศหญิงมาร่วมประเพณี มากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 78.18 ผู้กินเจส่วนใหญ่จะเป็นคนมีถิ่นฐานเดิมที่เป็นชาวพิษณุโลกโดยกำเนิด คิดเป็นร้อยละ 56.36 ผู้กินเจส่วนใหญ่จะมีการศึกษาระดับอุดมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 30 นอกจากนั้นผู้กินเจส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระคิดเป็นร้อยละ 51.81 อีกทั้งลักษณะครอบครัวของ

ผู้กินเจมาจากครอบครัวเดียวถึงร้อยละ 37.27 และผู้กินเจที่เป็นโรคหรืออยู่ร่วมกับคนอื่นมีจำนวนถึงร้อยละ 38.17 อย่างไรก็ตามจำนวนสมาชิกในครอบครัวมาร่วมประเพณีการกินเจน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกครอบครัวมีมากกว่าร้อยละ 51.82

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการกินเจ

ผู้วิจัยศึกษาประเพณีการกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลก ในช่วงเทศกาลกินเจ ตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม ถึง 13 ตุลาคม 2537 (ตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 9 ค่ำ เดือน 9 ตามจันทรคติของจีน) โดยการสังเกตและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการกินเจ ดังต่อไปนี้

ประเพณีการกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลก เริ่มเมื่อมีการตั้งโรงเจขึ้นมาเป็นแห่งแรก คือ

โรงเจอ้อเคงเซียงตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 22 ถนนสนามบิน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (ภาคผนวก ข 1) เมื่อ พ.ศ. 2488 มีชาวจีนแต่จิวกลุ่มหนึ่งคือนางไต้วโรว ทกอ้อนางเมี่ยวเซ็ง แซ่ตั้ง และนางเสียมเซ็ง แซ่จิง ร่วมกันก่อตั้งบนพื้นที่ขนาด 4 ไร่ เมื่อสร้างโรงเจเสร็จก็เริ่มกินเจนับต่อมา โดยยึดแบบแผนขั้นตอนการปฏิบัติตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ จากประเทศจีน เนื่องจากผู้ก่อตั้งโรงเจแห่งนี้ เป็นชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก และเป็นผู้ที่ถือศีลกินเจมานาน จึงได้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าพิธีและสืบทอดประเพณีการกินเจมาจนถึงปัจจุบัน

มูลนิธิประสาทรุณีสถานหรือจ้งเซ็งเซียงตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 564/2 ซอยอุทยานโยค ถนนสนามบิน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (ภาคผนวก ข 2) ก่อตั้งโดยนายเก้เกียง แซ่เล่า นายเอี้ยะเจียง แซ่ลี้ม และนายเซ่งฮวด แซ่ลี้ม เมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมาสมาสมัยเริ่มแรก เป็นของเอกชนต่อมาประมาณ 20 ปี จึงเป็นของมูลนิธิประสาทรุณีสถานมีคณะกรรมการของมูลนิธิเป็นผู้บริหาร ส่วนในพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีเจ้าพิธีทำหน้าที่ปฏิบัติในช่วงเทศกาลต่าง ๆ

โรงเจสงเค้งตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 58/6 ถนนราเมศวร ตรงข้ามโรงเรียนไทยกล้า อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (ภาคผนวก ข 3) ก่อตั้งเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว

โดยนางเง็กฮวย แซ่ลื้อ ซึ่งเป็นชาวจีนที่อพยพมา จึงทำให้เข้าใจขั้นตอนพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเอาแบบอย่างมาจากประเทศจีน คล้ายกับโรงเจอ้อเคงเซียงตั้ง

โรงเจฮกเซียงเซียงตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 77/55 ถนนศรีธรรมไตรปิฎก ซอย
ขุนพิเรนทรเทพ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ก่อตั้งโดยนายเอี้ยนฟิง แซ่อู๋ เมื่อประมาณ 30 ปี
มาแล้ว มีนางสาวลักขณา ประจักษ์สุด อายุ 50 ปี เป็นผู้ดูแลและเป็นเจ้าพิธี (ภาคผนวก ข 4)

โรงเจไซท์ฮุกตั้ง ตั้งอยู่บนเขาสมอแครง ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง
จังหวัดพิษณุโลก (ภาคผนวก ข 5) ก่อตั้งเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว โดยนายสุ่ยเกี้ย แซ่เที้ย
ปัจจุบันโรงเจจะถูกปิด ถ้าไม่มีเทศกาลอะไร เนื่องจากไม่มีคนดูแล แต่ในช่วงเทศกาลกินเจ
คณะที่มสวดมนต์จากมูลนิธิประสาทบุญสถานจะเป็นผู้ไปทำหน้าที่เจ้าพิธี

โรงเจเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของนิคมมหายาน ในช่วงประเพณีการกินเจจะเป็นศูนย์รวมการจัดประเพณีการกินเจ นอกจากนี้โรงเจยังใช้เป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญกุศล เป็นที่พักของคนที่มาถือศีลที่มาจากต่างจังหวัดในช่วงเทศกาลกินเจ เป็นศูนย์บรรเทาทุกข์ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความเดือดร้อน โดยการนำผ้าห่มไปแจกให้แก่คนยากจนร่วมกับกาชาดจังหวัดเป็นต้น

ประเพณีการกินเจจะกระทำเป็นประจำทุกปี บุคคลที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมกินเจให้ถูกต้องตามแบบแผนในโรงเจต่าง ๆ เรียกว่า "เจ้าพิธี" โดยจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อเชิญเทพเจ้าต่าง ๆ มาร่วมพิธี เป็นผู้กำหนดวัน เวลา ในการทำพิธีตรวจสอบความเรียบร้อย ในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในพิธีต่าง ๆ และเป็นผู้ดำเนินการในพิธีทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มพิธีจนเสร็จพิธี เจ้าพิธีมี 2 ลักษณะคือ เจ้าพิธีที่ถือศีลบวชและกินเจตลอดชีวิต เมื่อประกอบพิธีกรรมจะแต่งชุดขาว และอาศัยอยู่ในโรงเจ เจ้าพิธีลักษณะนี้จะพบได้ที่โรงเจอ้อเคงเซียงตั้ง และโรงเจลงเต็งตั้ง ซึ่งจะเป็นเจ้าพิธีที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมโดยยึดเอาแบบอย่างที่เคยได้ปฏิบัติมาในประเทศจีน เจ้าพิธีอีกลักษณะหนึ่งคือผู้ที่ครองคฤหัสถ์อาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง แต่มีความสนใจและปฏิบัติธรรมเป็นประจำโดยจะกินเจในทุกวันพระ ถือศีล สวดมนต์และมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมกินเจ ยามปกติหากไม่มีเทศกาลอะไรจะประกอบอาชีพส่วนตัว

เจ้าพิธีจึงเป็นผู้นำสำคัญในการสืบทอดประเพณีกินเจ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างศรัทธาในการกินเจให้กับประชาชน ความเจริญรุ่งเรือง ความมีชื่อเสียงของโรงเจ ขึ้นกับเจ้าพิธีเป็นสำคัญ สำหรับเจ้าพิธีประจำโรงเจต่าง ๆ ในจังหวัดพิษณุโลก มีดังนี้

1. โรงเจอื้อเตงเชียงตั้ง มีเจ้าพิธี 3 คนคือ นางเสียมแข็ง แซ่จิ่ง เป็นเจ้าอาวาส นางสาวรัตนา แซ่ตั้งและนางสุ่ยอิม แซ่ลี้ม เป็นรองเจ้าอาวาส (ภาคผนวก ข 1)
2. มูลนิธิประสาทบุญสถานฉ่างเซียงตั้ง มีคณะที่มสวตมนต์ตั้งมีรายนามต่อไปนี้ นางสาวชีวгим แซ่อ้อ เป็นหัวหน้าที่มสวตมนต์ นางสาวเซียมเกียง แซ่แห นางโชกี แซ่ลี้ม นางสาวฮู่จู่ แซ่ป่ว นางสาวปอซุน แซ่ตั้ง นางสาวชีวгим แซ่ตั้ง นางสาววิมล แซ่ลื้อ นางหยูเกี้ยว แซ่ลี้ม นางซิวจั้ง แซ่เล่า นางซารั้ง แซ่จ้าว นางเง็กเตียง แซ่ลี้ นางบักเฮียง แซ่ตั้ง นางซิวเติก แซ่อ้อ นางเซียงฮู่ แซ่เอี้ยะ นางโฉเค่ง แซ่ฮึง นางเซียมม๊ก แซ่จั้ง นางเอี้ยะ แซ่ฮึง นางจู่เซียง แซ่ตั้ง นางสาวอรรธรรม เกิดชัยฤกษ์ นายสุริย นีละ นางวิจิตรา ทรัพย์เศรษฐกุล นางขอเค็ง แซ่ฮึง นางระวีวรรณ จินดาเลิศอุดมดี และนางสาวสุนันท์ เอกลักษณ์กรานันท์ (ภาคผนวก ข 2)
3. โรงเจสงเค็งตั้ง มีเจ้าพิธี 2 คน ตั้งรายนามต่อไปนี้ นางสาวเพ็กฮู่ แซ่ปู้ และนางสาวเสียมจรง แซ่โค้ว เป็นเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสตามลำดับ (ภาคผนวก ข 3)
4. โรงเจฮกเซียงเซียงตั้ง มีเจ้าพิธี 1 คน คือ นางสาวลักขณา ประจักษ์สุด เป็นเจ้าอาวาส (ภาคผนวก ข 4)
5. โรงเจโชกฮุกตั้ง คณะที่มสวตมนต์จากมูลนิธิประสาทบุญสถานจะเป็นผู้ไปทำหน้าที่เจ้าพิธี (ภาคผนวก ข 5)

ประเพณีการกินเจ นอกจากจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาพุทธนิกายมหายานแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องเทพเจ้า ซึ่งเป็นระบบความเชื่อดั้งเดิมและเก่าแก่ของจีนอีกด้วย ในการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ในประเพณีการกินเจจะเกี่ยวข้องกับการบูชา เช่น สรวงเทพเจ้าเป็นหลัก เทพเจ้าที่ทางโรงเจในจังหวัดพิษณุโลก บูชาจะแตกต่างกันไปตามที่แสดงในตาราง 2 คือ

ตาราง 2 แสดงรายชื่อเทพเจ้าที่มีอยู่ในโรงเจต่าง ๆ ในจังหวัดพิษณุโลก

ชื่อเทพเจ้า	อ้อเคง เซียงตั้ง	ฉิ่งเซ็ง เซียงตั้ง	ล่งเค็งตั้ง	ฮกเซ็ง เซียงตั้ง	ไซทึ่ฮุกตั้ง
กิมป้อ	X	-	X	X	X
เจ้าแม่กวนอิม	X	X	X	X	X
โป๊ยเซียน	X	X	-	-	X
พระพุทธรูป	X	X	X	-	-
เจ้าที่	X	-	-	X	X
พระสังกัจจายน์	X	X	X	X	X
เจ้าพ่อกวนอู	X	-	-	X	-
เห็งเจีย	X	-	X	-	-
เซียงซือกง	X	-	X	-	-
แป๊ะกง (เจ้าที่)	X	-	-	X	-
อ้วยท้อเอี้ย	X	-	X	-	X
เจ้าแม่ธรณี	X	-	X	X	-
จู้เซเนี้ย	X	-	-	-	X
พระพรหม	X	-	-	-	-
ซื่อหมิ่นกง	X	-	-	-	X
ตั้งฮ่วง	X	-	X	-	X
ไถ้อี้จี้ เทลียน	-	X	-	-	-

ตาราง 2 (ต่อ)

ชื่อเทพเจ้า	อ้อเคง เซียงตั้ง	นึ่งเซ็ง เซียงตั้ง	ส่งเค็งตั้ง	ฮกเซ็ง เซียงตั้ง	ไซที่สุกตั้ง
เจ้าพ่อเดินเหยียบทะเล	-	X	-	-	-
หมาถู	-	X	-	-	-
ไต้สงรวจวชื่อ	-	X	-	-	-
ฮ้อเอี้ยฮุยเซียงตั้ง	-	X	-	-	-
ไต้ชื่อเอี้ย	-	-	-	-	X
หน้าซึ้งปักเต้า	-	X	-	-	X
เจ๊กเซียงฮองเต้	-	-	-	X	-
ตักม้อ	-	-	-	-	X
พิซิกุนเซียงชื่อ	-	-	-	-	X

(ภาคผนวก ข 40 - 49)

จากตาราง 2 จะเห็นว่าเทพเจ้าที่เป็นที่ศรัทธาของทุกโรงเจคือพระสังกัจจายน์
เจ้าแม่กวนอิม และเจ้าแม่กิมป้อเป็นที่นับถือศรัทธาของโรงเจถึงสี่แห่ง

การจัดงานประเพณีการกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลก จะมีขึ้นในวัน
ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ทางจันทรคติของจีน จนกระทั่งถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี รวมเป็น
เวลา 9 วัน สำหรับการจัดงานประเพณีการกินเจประจำปี 2537 นี้ ตรงกับปฏิทินสากลในวันที่ 4
ตุลาคม ถึงวันที่ 13 ตุลาคม 2537 การจัดงานแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

1. วันก่อนการประกอบพิธีกรรม

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับภาระกิจต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการก่อนวันประกอบพิธีกรรม โดยการสังเกตและสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ พบว่า ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประกอบพิธีกรรมจะเป็นลักษณะของการเตรียมงานให้มีความพร้อมไว้ก่อนที่จะถึงวันประเพณี ซึ่งต้องใช้เวลาในการจัดเตรียม จัดซื้อ หรือจัดทำกันไว้ล่วงหน้า อันได้แก่

1.1 การเตรียมบุคคลหมายถึง การจัดการติดต่อผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาทำหน้าที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเลือกจากคนที่ถือศีลอยู่ในโรงเจเป็นหลัก และอาจจะเลือกจากคนที่มาร่วมพิธีกรรมกินเจเป็นประจำ มีความศรัทธา และความเต็มใจช่วยเหลืองาน เพราะเชื่อว่าเป็นการสร้างกุศลให้กับตนเองและครอบครัว

1.2 การเตรียมอาคารสถานที่ ได้แก่ การทำความสะอาดตกแต่งอาคารสถานที่ของโรงเจ ซึ่งปกติต้องเตรียมการล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ ก่อนถึงวันประกอบพิธีกรรม โดยทางเจ้าหน้าที่ของโรงเจและบรรดาผู้ศรัทธาจะมาช่วยกันทำความสะอาดโรงเจที่ตนนับถือ นอกจากนี้มีการเตรียมติดป้ายที่มีตัวหนังสือสีแดง หมายถึง สีสแห่งความโชคดี บนกระดาด สีเหลือง หมายถึง สีประจำองค์พระมหากษัตริย์ของจีน โดยมีอักษรจีนคือ 九皇勝會 หมายถึง เทศกาลกินเจ เดือน 9 ของจีนได้เริ่มต้นแล้ว

1.3 การเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ ได้แก่ การเตรียมทำความสะอาดตกแต่งเครื่องใช้ต่าง ๆ นับตั้งแต่เครื่องใช้บนครัว เช่น หม้อ กะทะ ถ้วยชาม เครื่องใช้ในการประกอบพิธี เช่น โต๊ะบูชาเทพเจ้า ตะเกียง เขิงเทียน เข่งบวยหรือขันช็อกเลี้ยงทาย นอกจากนี้ยังต้องจัดหาวัสดุที่ต้องใช้ในงานพิธีต่าง ๆ อาทิ กระดาษเงิน กระดาษทอง ชุดเครื่องทรงเทพเจ้า ธงประจำองค์เทพเจ้าที่เรียกว่า ฟ่ง ฮวง บ้อ ไม้ ไม้จันทน์บน ไม้จันทน์แดง น้ำมันตะเกียง เป็นต้น ส่วนผู้ประกอบพิธีกรรมกินเจที่บ้านที่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อาจจะมีการแยกภาชนะในการประกอบอาหารไว้ต่างหาก เพื่อไม่ให้ปนกับภาชนะที่ใส่ของคาวที่มาจากเนื้อสัตว์

1.4 การเตรียมอาหาร โดยทั่วไปโรงเจจะเปิดโรงทานในช่วงเทศกาลการกินเจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้รับความสะดวกในเรื่องการรับประทานอาหารตามข้อปฏิบัติ

ของประเพณีกินเจ และได้ใช้เวลานานในการสวดมนต์ภาวนาอย่างเต็มที่ ทั้งเป็นการให้ทานแก่คนทั่วไปด้วย ในการนี้จะมีผู้มีจิตศรัทธาบริจาค ข้าวสาร อาหารแห้งต่าง ๆ เพื่อให้ทางโรงพยาบาลได้จัดทำอาหารต่อไป โดยมีความเชื่อว่าการทำบุญในเทศกาลนี้ได้รับอานิสงส์สูง หากส่วนที่บริจาคไม่เพียงพอกับผู้รับประทานทางโรงพยาบาลก็ต้องจัดซื้อมาเพิ่มเติมนับว่าเป็นกิจกรรมใหญ่กิจกรรมหนึ่งของประเพณีการกินเจ

2. วันประกอบพิธีกรรม จะเริ่มตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ตามจันทรคติของจีน ซึ่งเริ่มด้วยการประกอบพิธีเชิญเทพเจ้า ส่วนเวลานั้นเจ้าพิธีของแต่ละโรงเจจะเป็นผู้กำหนด โดยเลือกฤกษ์ยามที่ดีที่สุด ที่จะก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลต่อผู้ร่วมพิธีทุกคนจากนั้นก็จะมีพิธีกรรมอื่น ๆ เช่นพิธีไหว้เทพเจ้า พิธีลอยกระทงและปล่อยสัตว์ พิธีเทกระจาด เป็นต้น โดยที่เจ้าพิธีจะเป็นผู้เลือกจัดขึ้นตามความเหมาะสม เช่น ความพร้อมของเจ้าพิธี ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ จำนวนผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เป็นต้น

สำหรับประเพณีการกินเจของจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี พ.ศ.2537 นี้โรงเจทั้ง 5 แห่งได้จัดพิธีกรรมต่าง ๆ ในประเพณีการกินเจแตกต่างกันไป ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันไปด้วย ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงการจัดนิทรรศการต่าง ๆ และกำหนดเวลาของโรงเจทั้ง 5 แห่ง

นิทรรศการ	ออกเอง เวียงตง	ตั้งเซ็ง เวียงตง	ตั้งเค็งตง	ตั้งเซ็ง เวียงตง	ใช้ที่สักตง
1. นิธิเซ็งเทพเจ้า	11.00 น. 4 ต.ค.37	11.00 น. 4 ต.ค.37	11.00 น. 4 ต.ค.37	11.00 น. 4 ต.ค.37	14.00 น. 4 ต.ค.37
2. นิธิไหว้เทพเจ้า วันขึ้น 3 ค่ำ 6 ค่ำ และ 9 ค่ำ	08.00-12.00 น. 7,10,13 ต.ค.38	08.00-12.00 น. 7,10,13 ต.ค.38	08.00-12.00 น. 7,10,13 ต.ค.38	08.00-12.00 น. 7,10,13 ต.ค.38	08.00-12.00 น. 7,10,13 ต.ค.38
3. นิธิลอกกระทงและปล่อยสัตว์	13.00 น. 9 ต.ค.37	-	-	-	-
4. นิธิเทพระจาด	12.00 น. 10 ต.ค.37	12.00 น. 13 ต.ค.37	12.00 น. 9 ต.ค.37	-	12.00 น. 11 ต.ค.37
5. นิธิไหว้เทพเจ้าประจำทิศเหนือ และทิศใต้	19.00-23.00 น. 12 ต.ค.37	-	-	-	-
6. นิธิส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์	20.00 น. 13 ต.ค.37	21.00 น. 13 ต.ค.37	02.00 น. 13 ต.ค.37	22.00 น. 13 ต.ค.37	23.00 น. 13 ต.ค.37

จากตาราง 3 โรงเจอ้อเคงเชียงตุง จะจัดพิธีมากที่สุดถึง 6 พิธี ส่วนโรงเจที่จัดพิธีกรรมน้อยที่สุดจำนวน 3 พิธี และการจัดพิธีเชิญเทพเจ้าและพิธีส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์ จะเป็นพิธีกรรมและพิธีกรรมสุดท้ายในประเพณีการกินเจ ส่วนวันเวลานั้นแตกต่างกันไปตามแต่ละโรงเจ

3. วันหลังประกอบพิธีกรรม

นับจากที่เสร็จพิธีส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์เมื่อวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามจันทรคติของจีนวันประกอบพิธีกรรมสิ้นสุดการกินเจ ตั้งแต่วันขึ้น 10 ค่ำ เดือน 9 เป็นต้นไป ถือว่าเป็นวันหลังประกอบพิธีกรรมขึ้นตอนที่เกี่ยวเนื่องกับประกอบพิธีกรรมซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าพิธีและผู้ที่อยู่ในโรงเจ ซึ่งก็ไม่มีกิจกรรมอะไรมาก ส่วนใหญ่จะเป็นการเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธี ตลอดจนการตกแต่งห้องพักสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีให้อยู่ในความเรียบร้อยเป็นไปตามปกติจะใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์

พิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดตามโรงเจทั้ง 5 แห่งในจังหวัดพิษณุโลกประจำปี พ.ศ. 2537 นี้มีทั้งหมด 6 พิธีกรรม บางพิธีกรรมนับเป็นพิธีกรรมหลักที่จะขาดเสียมิได้ ได้แก่ พิธีเชิญเทพเจ้าพิธีเทพเจ้าในวันขึ้น 3 ค่ำ 6 ค่ำ และ 9 ค่ำ และพิธีส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์ จึงจะเห็นว่าทุกโรงเจจะต้องจัดให้มีพิธีกรรมนี้ขึ้น อย่างไรก็ตามบางโรงเจมีความพร้อมมากกว่าสามารถจัดพิธีกรรมได้มากกว่า ซึ่งถือว่าเป็นพิธีกรรมย่อย แต่ก็ยังเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญและต้องดำเนินการให้ถูกขั้นตอนเหมือนพิธีกรรมหลักเช่นกัน พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นประจำปี พ.ศ. 2537 มีดังนี้

1. พิธีเชิญเทพเจ้า เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อจะเชิญเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทวดาให้มาประชุมกัน เพื่อเตรียมที่จะอัญเชิญพระเจ็กเขียนฮ่องเต้หรือพระอิสวรรและพระเจ้า 9 องค์ให้เสด็จลงมาเป็นประธานในประเพณีการกินเจ และขจัดทุกข์ภัยทั้งปวงให้แก่มนุษย์บนพื้นโลก โดยจะมีการกำหนดวันที่แน่นอนคือวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ทางจันทรคติของจีน ซึ่งผู้นำในการประกอบพิธีกรรมคือเจ้าพิธี ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้แก่ ผู้ที่มีความเชื่อถือนับถือและศรัทธาต่อประเพณีการกินเจ โรงเจแต่ละโรงเจจะให้เจ้าพิธีเป็นผู้กำหนดเวลา โดยดูจากฤกษ์ยามที่คิดว่าดีที่สุด เช่น โรงเจอ้อเคงเชียงตุงกำหนดเวลา 11.00 น. ของวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ซึ่งตรงกับโรงเจส่งเต็งตั้ง

ส่วนโรงเจฯที่ผูกตั้งกำหนดเวลา 14.00 น. ดังนั้นจะเห็นว่าเวลาของแต่ละโรงเจแตกต่างกัน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมบางคนจะเข้าร่วมพิธีเชิญเทพเจ้านี้กันหลาย ๆ โรงเจ ตามเวลาที่ตนสามารถมาร่วมพิธีได้ บางคนก็เลือกเข้าร่วมพิธีกรรมเพียงโรงเจเดียวตามความศรัทธาของตน

สถานที่ฯซึ่งประกอบพิธีเชิญเทพเจ้าคือ การจัดโต๊ะบูชากลางแจ้งสำหรับการเชิญเทพเจ้า การจัดโต๊ะบูชาภายในโรงเจสำหรับบูชาเทพเจ้าที่อยู่ภายในโรงเจ พิธีการเชิญเทพเจ้านี้จะต้องจัดเฉพาะโรงเจเท่านั้น เพราะเป็นประเพณีที่มีความสำคัญจะจัดที่บ้านไม่ได้โรงเจทั้ง 5 แห่งได้จัดให้มีพิธีเชิญเทพเจ้าเหมือนกัน

เครื่องมือเครื่องใช้ในพิธีเชิญเทพเจ้า ที่กำหนดไว้ประกอบด้วยสิ่งของต่าง ๆ คือ

ก. ชุดเครื่องทรงเทพเจ้า เปรียบเสมือนกับการเตรียมเสื้อผ้าให้กับเทพเจ้า ที่ทำด้วยกระดาษทั้งหมด ประกอบด้วยหมวก เสื้อผ้า รองเท้า เข็มขัด และสั้ประจําเทพเจ้า แล้วแต่เทพเจ้าอยู่ในระดับไหน โดยชุดเครื่องทรงของเทพเจ้านี้จะได้มาจากผู้เข้าร่วมพิธีซื้อบริจาคถวายด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งทางโรงเจมีการจัดบริการจำหน่ายในราคาชุดละ 150-250 บาท แล้วแต่ชุดเครื่องทรงของเทพเจ้าว่าจะเป็นอย่างใด (ภาคผนวก ข 8)

ข. ตะเกียง 9 ดวงหมายถึงสัญลักษณ์ของพระเจ้า 9 องค์ (ภาคผนวก ข 22)

ค. หัง ฮวง ป้อ ใต้ หมายถึง ธงประจําองค์เทพเจ้า (ภาคผนวก ข 9)

ง. ดอกบัว ใช้ในการบูชาเทพเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณความดี

จ. รูป (จำนวนเท่าใดแล้วแต่พิธีใดว่าจะเชิญเทพเจ้ากี่องค์)

ฉ. เชิงเทียนพร้อมเทียน 1 คู่ (เพราะชาวจีนชอบเลขคู่มากกว่าเลขคี่จึงนิยมจุดเทียน 1 คู่)

ช. กระดาษรูป

ซ. อาหารเจ หรือเจจ่ายประกอบด้วยวุ้นเส้น เห็ดหอม เห็ดหูหนู ดอกไม้เงิน ฟองเต้าหู้ ที่จัดใส่ภาชนะ (ภาคผนวก ข 17)

ฉ. ผลไม้ 5 ชนิดยกเว้นมะม่วง มังคุด พุทรา ทูเรียน ผลไม้ที่ชาวจีนถือว่าเป็นมงคลที่สุดและจะขาดไม่ได้คือ ส้ม

ญ. ไม้จันทน์ป่น สำหรับโรยในกระถางรูปขณะที่เจ้าพิธีกำลังสวดมนต์ เพื่อให้เกิดกลิ่นหอมและเป็นสื่อกลางที่จะติดต่อกับเทพเจ้า

ฎ. ไม้จันทน์แท่งสำหรับจุดในกระถางรูป ซึ่งเหล่าเป็นแท่งกลมมนจำนวน 15 แท่ง ปกติใช้เฉพาะในพิธีที่มีความสำคัญเท่านั้น โดยเฉพาะในช่วงประเพณีการกินเจ เพราะไม้จันทน์แท่งมีราคาแพง

ฏ. แข็งขวยหรือไม้ซีกเสี่ยงทาย สำหรับการเสี่ยงทายว่าเทพเจ้าเสด็จมาหรือยังจะใช้น้ำในพิธีทุกพิธีกรรม (ภาคผนวก ข 14-16)

ฐ. กระดาษเงิน กระดาษทอง สำหรับเผาไปให้เทพเจ้าชั้นบนสวรรค์ เปรียบเสมือนเงินที่เทพเจ้าจะนำไปใช้หรือแจกจ่ายให้ทานกับหมู่เทพเจ้า หรือ เทวดาที่มีระดับชั้นต่ำกว่า (ภาคผนวก ข 10-11)

ฑ. ป้ายชื่อเทพเจ้า 3 ป้าย มีความหมายถึง การเขียนพระนามของเทพเจ้าทุกพระองค์ เพื่ออัญเชิญมาเข้าร่วมประเพณีการกินเจ (ภาคผนวก ข 23 และตารางที่ 2)

ฒ. สำล้นเชิญวิญญาณทั้งหลาย เปรียบเสมือนป้ายประกาศวิญญาณที่ไม่มีญาติทั้งหลายให้มารับส่วนบุญในวันเทศกาล โดยมีการกำหนดวันเวลาที่เรียบร้อยภายในสำล้น (ภาคผนวก ข 25)

ด. ภาชนะที่ใส่ไว้สำหรับเผากระดาษเงิน กระดาษทอง

ด. แจกันที่ใส่ น้ำพร้อมกับดินเขียนเจ้าและยอดกิ่งทับทิม ซึ่งเป็นไม้มงคลที่จะบดรั้งความเล็งที่ไม่เป็นมงคล (ภาคผนวก ข 12-13)

พิธีกรรมในการเชิญเทพเจ้ามีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้ เริ่มพิธีเมื่อได้เวลาตามที่กำหนด เจ้าพิธีจุดธูป 28 ดอก หมายถึง การบูชาเทพเจ้า 28 องค์ จุดเทียน 2 ดอก บริเวณโต๊ะหมู่บูชาที่จัดไว้กลางแจ้ง เจ้าพิธีเริ่มสวดมนต์และนำกระดาษที่มีรายชื่อเทพเจ้าทุกพระองค์ มาวนรอบกระถางรูป สลับกับการเอ่ยชื่อเทพเจ้าจนครบทุกองค์ สำหรับการสวดมนต์จะสวดเป็น

ภาษาจีนแต่จี๊ว มีความมุ่งหมายเพื่อเชิญเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์และ เทวดาทิ้งปวงให้มาชุมนุมกัน เพื่ออัญเชิญพระเจ็กเขียนฮ่องเต้และพระเจ้า 9 องค์ ให้เสด็จลงมาเป็นองค์ประธานในประเพณี กินเจ (ภาคผนวก ข 23) หลังจากนั้นเพรารายชื่อเทพเจ้าในลักษณะที่เตรียมไว้ มีการ สวดมนต์ประมาณครึ่งชั่วโมง เจ้าพิธีนำเอาไม้เสี่ยงทายมาวนรอบกระถางธูปไม้เสี่ยงทายนี้ เรียกว่า "เซ็งปวย" แปลว่าความสำเร็จหรือความพ่ายแพ้ใช้เสี่ยงทายว่า เทพเจ้าเสด็จมาเป็นองค์ประธาน หรือยัง โดยการนำไม้เสี่ยงทายประกอบ 2 อันประกบกันตามแนวนอน แล้วโยนขึ้นเหนือระดับศีรษะ เล็กน้อยให้ทอดไปข้างหน้า เมื่อไม้ตกลงพื้น ถ้าไม้คว่ำหนึ่งอัน หงายหนึ่งอัน แสดงว่าเทพเจ้าเสด็จ ลงมาแล้ว และอนุญาตให้ทำพิธีได้แต่ถ้าไม้คว่ำทั้งหมดหรือหงายทั้งหมดแสดงว่า เทพเจ้าไม่อนุญาต ต้องทอดไม้เสี่ยงทายใหม่ ซึ่งสามารถทอดได้ถึง 3 ครั้ง หมายความว่า เมื่อพระเจ็กเขียนฮ่องเต้ และพระเจ้า 9 องค์เสด็จลงมาเป็นองค์ประธานแล้ว เจ้าพิธีจะอัญเชิญป้ายชื่อเทพเจ้าทั้ง 3 ป้าย ไปไว้ที่โต๊ะหมู่บูชาที่จัดไว้ในโรงเจ หน้าพระประธานที่จัดไว้พร้อมกับตะเกียง 9 ดวง และเจ้าพิธี เริ่มจุดตะเกียงทีละดวงจนครบ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระเจ้า 9 องค์ เป็นการแสดงว่า ประเพณี การกินเจได้ เริ่มต้นขึ้นแล้วตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เมื่อเจ้าพิธีไหว้เทพเจ้าครบทุกองค์ภายในโรงเจ หมดแล้ว เปรียบเสมือนการเชิญเทพเจ้าทุกพระองค์ให้เข้ามาร่วมพิธีในครั้งนี้ เจ้าพิธีจะสวดมนต์ เชิญวิญญาณที่ไม่มีญาติทั้งหลาย บรรดาญาติ ศิษย์สาจเปรต อสุรกายน้อยใหญ่ทั้ง 10 ทิศ บรรดาบรรพ บุรุษของผู้เข้าร่วมพิธีที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนผู้เข้าร่วมพิธีที่มีความประสงค์จะอุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพ บุรุษของตัวเอง จะต้องมาแจ้งความประสงค์กับทางเจ้าหน้าที่ของโรงเจ เพื่อที่จะได้เตรียมอุปกรณ์ ต่าง ๆ ไว้ในวันพิธีเทกระเจาด อุปกรณ์เหล่านี้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมว่า ต้องการอุทิศสิ่งใดไปให้กับบรรพบุรุษของตน เจ้าพิธีทำพิธีสวดมนต์หน้าโรงเจ โดยจัดโต๊ะหมู่บูชา กลางแจ้งที่ประกอบด้วยน้ำเปล่า 1 แก้ว เทียน 1 เล่ม กระถางธูป พร้อมจุดธูปใหญ่ 1 ดอก การจัดอุปกรณ์ชนิดละหนึ่ง โดยถือหลักการทำพิธีสำหรับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเจ้าพิธีอ่านสาส์น โดย ใช้เวลาประมาณ 20 นาที หลังจากนั้นจะมีการเชิญกระถางธูปไปที่โต๊ะหมู่บูชาของเทพเจ้าตั้งอ้วง ภายในโรงเจซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ควบคุมวิญญาณให้อนุญาตและ เปิดทางให้วิญญาณทั้งหลายมาร่วมรับ ส่วนบุญกุศลในครั้งนี้เป็นอันเสร็จพิธีเชิญเทพเจ้า

2. พิธีไหว้เทพเจ้าในวันขึ้น 3 ค่ำ 6 ค่ำ และ 9 ค่ำ เดือน 9 ประเพณีการกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลก อยู่ในช่วงวันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 9 ค่ำ เดือน 9 ตามจันทรคติของจีน ซึ่งผู้กินเจจะกินเจอยู่ที่บ้านของตนเองก็ได้ หรือจะกินเจที่โรงเจก็ได้ หากผู้กินเจที่กินเจอยู่ที่บ้านมักจะนิยมไปไหว้พระและสวดมนต์ที่โรงเจในช่วงเทศกาลกินเจ อย่างน้อย 3 ครั้ง คือ วันขึ้น 3 ค่ำ ขึ้น 6 ค่ำ และขึ้น 9 ค่ำ ที่ภาษาจีนเรียกว่า ตัวเจดี เปรียบเสมือนกับวันพระที่พระพุทธศาสนิกชนจะต้องไปทำบุญที่วัด

ระยะเวลาที่ใช้สำหรับการสวดมนต์โรงเจอื่อกงเซียงตั้ง จะสวดมนต์ วันละ 4 ครั้ง ตอนเช้าตั้งแต่เวลา 7.00-8.00 น. ตอนกลางวัน 11.00-12.00 น. ตอนเย็น 17.00-18.00 น. ตอนกลางคืน 20.00-21.00 น. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะเลือกไปตามความของสะดวกของตน หรือจะสวดมนต์พร้อมกับเจ้าพิธีก็ได้ ส่วนโรงเจอีก 4 แห่ง จะสวดมนต์วันละ 3 ครั้ง คือ ตอนเช้า ตอนกลางวันและตอนเย็น

เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับพิธีไหว้เทพเจ้า ได้แก่ ดอกไม้ รูป เทียน ผลไม้ต่าง ๆ เช่น ส้ม แอปเปิ้ล สาลี่ กลัวยหอม อาหารเจ ได้แก่ วุ้นเส้น เห็ดหอม เห็ดหูหนู ดอกไม้เงิน ฟองเต้าหู้ กระดาษเงิน กระดาษทอง ขนมถ้วยฟู ฯลฯ

ขั้นตอนของพิธีไหว้เทพเจ้า ผู้กินเจที่กินเจอยู่ที่บ้านจะเตรียมของเซ่นไหว้ ได้แก่ ผลไม้ ดอกไม้ รูปเทียน หรือขนมที่ปราศจากไขมันสัตว์ บางครั้งทางโรงเจจะมีการทำขนมเจจากหน้าย เพื่อความสะดวกกับผู้เข้าร่วมพิธี มีบริการเจ้าหน้าที่รูปเทียน กระดาษเงิน กระดาษทอง และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการไหว้เทพเจ้าด้วย ผู้ร่วมพิธีกรรมเตรียมของเซ่นไหว้ โดยจัดใส่จานถวายแด่เทพเจ้าทุกพระองค์ที่มีอยู่ในโรงเจ พร้อมทั้งจุดรูปเทียนไหว้เทพเจ้า เพื่อขอพรให้เทพเจ้าคุ้มครองปกป้องรักษาตนเองและครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข ด้วยการตั้งจิตอธิษฐานขอพรในสิ่งที่ตนปรารถนา หลังจากเสร็จสิ้นการไหว้เทพเจ้าทุกพระองค์แล้ว ก็จะนำเอาของเซ่นไหว้กลับไปบ้านเพื่อนำไปรับประทานให้เกิดความเป็นสิริมงคลต่อไป

3. พิธีลอยกระทงและปล่อยสัตว์ เป็นพิธีที่จัดขึ้นโดยมีความเชื่อว่าเป็นการกินเจ ควรจะมีการลอยกระทงและปล่อยสัตว์หมายถึง การตัดกิเลส สะเดาะเคราะห์ต่อชะตา ขอขมาต่อเจ้ากรรมนายเวร แผลส่วนกุศลให้กับวิญญูณทั้งหลาย โดยการนำกระทงที่ทำด้วยใบตอง หรือวัสดุที่สามารถลอยน้ำได้ ซึ่งในกระทงจะประกอบด้วย ดอกไม้ รูปเทียน เงินเหรียญบาท 1 บาท 1 สลึงไปในกระทงพร้อมทั้งเขียนชื่อ นามสกุลของผู้เข้าร่วมพิธีใส่กระดาษ แล้วนำไปลอยที่แม่น้ำ ตรงกับวันขึ้น 5 ค่ำเดือน 9 ตามจันทร์คติของจีน ส่วนพิธีนี้จะทำที่โรงเจอื่งเค่ง เชียงตั้งแห่งเดียว โรงเจอื่ก 4 แห่งไม่มีการประกอบพิธีนี้

เรื่องมือเครื่องงานขันการเช่นไหว้เทพเจ้า มีการจัดโต๊ะหมู่บูชาประกอบด้วย อาหารเจ ดอกไม้ รูปเทียน ผลไม้ 5 อย่าง เจน่าย (วันเส้น เท็ดหอม ดอกไม้จีน เท็ดกุหนู ฟองเต้าหู้) น้ำชา ข้าว แปกกระทงขนาดใหญ๋ 1 กระทง สัตว์ที่จะปล่อยอาจจะเป็น ปลา เต่าหรือนก ก็ได้ โดยมีรูปพระแม่กวนอิมที่ทำด้วยกระดาษติดไว้ข้างใน (เพราะมีความเชื่อว่าพระแม่กวนอิมจะช่วยเหลือประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข พ้นจากความทุกข์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ คล้ายกับประเพณีลอยกระทงของไทยในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 เพื่อเป็นการขอขมาต่อพระแม่คงคาและเป็นการสะเดาะเคราะห์อีกด้วย) นอกจากนั้นทางโรงเจยังจัดทานและจากนายกระทงเล็กที่ทำด้วยใบตองมีดอกไม้รูปเทียนและเงิน 1 บาท มีรูปเทียนสำหรับปักที่กระทง กระดาษสำหรับเขียนชื่อ-สกุล พร้อมทั้งวันเดือนปีเกิดของผู้เข้าร่วมพิธี กระดาษเงิน กระดาษทอง สำหรับเผาไปให้กับวิญญูณทั้งหลาย และเช่นไหว้เทพเจ้าซึ่งปีนี้จัดจากนายได้ถึง 200 ใบ

ขั้นตอนการประกอบพิธีลอยกระทงและปล่อยสัตว์เป็นการเชิญชวนให้เจ้ากรรมนายเวรและวิญญูณทั้งหลายมาร่วมรับบุญกุศล ในวันที่เริ่มด้วยการตั้งโต๊ะหมู่บูชาเทพเจ้าทุกองค์ที่เจ้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีสวดมนต์ที่มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์และขอพร เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลหลังจากนั้นเผากระดาษเงิน กระดาษทองไปให้เทพเจ้าและวิญญูณทั้งหลาย จากนั้นนำแพกระทงใหญ่และกระทงเล็กไปบริเวณริมแม่น้ำน่าน หน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร พร้อมทั้งเจ้าพิธีสวดมนต์หน้าวิหารหลวงพ่อพระพุทธชินราช เผากระดาษเงิน

กระดาษทอง อุทิศส่วนกุศลให้กับวิญญาณทั้งหลาย ผู้เข้าร่วมพิธีตั้งจิตอธิษฐานร่วมกัน พร้อมกับปัก
รูปเทียน น้ากระดาษเขียนชื่อ-นามสกุล วันเดือนปีเกิดของตนเองหรือครอบครัว ขอพรในสิ่งที่ตน
มีความปรารถนา เจ้าพิธีนำแพะกระทงใหญ่ที่มีรูปพระแม่กวนอิมลอยไปก่อนพร้อมทั้งปล่อยสัตว์ จาก
นั้นผู้เข้าร่วมพิธีนำกระทงเล็กของตนลอย (ภาคผนวก ข 26-27) เป็นอันเสร็จพิธีลอยกระทงและ
ปล่อยสัตว์

4. พิธีเทกระเจาด หมายถึง พิธีที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการแผ่เมตตาแก่ดวงวิญญาณทั้งหลาย
ที่ล่วงลับไปแล้วให้มาร่วมรับส่วนบุญกุศล โดยมีการติดประกาศในวันพิธี เชิญเทพเจ้า เพื่อเป็นการ
บอกให้ดวงวิญญาณมารับส่วนบุญกุศลตามวัน เวลาที่ได้กำหนด

เครื่องมือ เครื่องใช้ในพิธี เทกระเจาดประกอบด้วย ๖ ตะหมุงบูชา เทพเจ้าตั้งกลางแจ้ง
มีรูปเทพเจ้าตั้งสูงชัน ช้าง เป็นเทพเจ้าที่คอยควบคุมวิญญาณทั้งหลาย ผลไม้ 5 อย่าง ดอกไม้
รูปเทียน เจล่าย น้้าชา ข้าว กับข้าวเจ สิ่งของที่ใช้ในการเทกระเจาดได้แก่ ภูเขาเงิน ภูเขาทอง
(ภาคผนวก ข 31) ภูเขาเงินคือ การนำไม้แผ่นสานเป็นโครงเหมือนภูเขามีสันสูงประมาณ 1
เมตร แล้วใช้กระดาษเงินติดรอบมีความหมายว่า จะมีเงินมากมายเท่ากับภูเขา ภูเขาทองมีกรรม
วิธีเหมือนภูเขาเงิน แต่ใช้กระดาษทองติดแทนหมายถึง ความร่ำรวยที่มีทองมากมายเท่ากับภูเขา
นอกจากนี้ยังมีภูเขาผักกุ่มใช้ผักกุ่มสดติดรอบโครงไม้แผ่นหมายถึง การมีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์
ภูเขาหน้้าข้าว โดยนำเส้นหน้้าข้าวพันล้อมรอบไม้แผ่นมีความหมายว่าอายุยืนขวัญเย็น ข้าวสุก 12 ถึง น้้าชา
3 ถึง ซี่อ้วขาว อาหารคาว หวานเจที่ทางโรงเจเป็นผู้ประกอบ ขนมด้วยธูปมีความหมายถึง ชีวิต
ที่จะเจริญรุ่งเรืองเฟื่องฟู เสื้อผ้าที่ทำด้วยกระดาษ เพื่อเผาไปให้กับวิญญาณทั้งหลาย (ภาคผนวก ข
32) กระเจาดที่สานด้วยไม้แผ่นบรรจุของแห้งเช่น เส้นหน้้า รูนเส้น กล้วย (ภาคผนวก ข 30)
กระดาษเงิน กระดาษทอง หีบเสื้อผ้าที่ทำด้วยกระดาษ (ภาคผนวก ข 32) ภายในหีบบรรจุด้วย
เสื้อกางเกง เข็มขัด รองเท้าที่ทำด้วยกระดาษ หมากพลู (สำหรับวิญญาณที่เป็นคนไทย) (ภาค
ผนวก ข 28) ถาดที่ใส่ของเพื่อโปรยทาน ซึ่งประกอบด้วยข้าวสาร เกลือเม็ด น้้าตาล
เงินเหรียญบาท ลูกอม ดอกไม้ (ภาคผนวก ข 29) เพื่อโปรยทานให้กับประชาชนทั่วไป
ธงสีเหลืองที่มีตัวหนังสืออนุญาตาให้วิญญาณทั้งหลายกินของ เช่นข้าวได้ อุปกรณ์สำหรับการสวดมนต์

ได้แก่ เครื่องดนตรีเงินบั๊กยี่คือไม้ที่ทำเป็นรูปปลาใช้สำหรับการเคาะให้จังหวะในการสวดมนต์ (ภาคผนวก ข 7) แก้วน้ำที่มียอดทับทิมกับต้นเขียนเข้ามีความหมายว่า ต้นเขียนเข้าคือ หญ้า เทวดาอันเป็นหญ้าที่มีขึ้นเฉพาะบนสวรรค์ ยอดทับทิมถือว่าเป็นต้นไม้มที่มีชื่อเป็นสิริมงคลใช้สำหรับ บัดรั้งความต่อสิ่งที่ไมตรี และ ชั่งปวยหรือไม้ซีกเสี่ยงทาย (ภาคผนวก ข 12-14) รูปวาดเทพเจ้า ตี๋จิ้งฮวง

ขั้นตอนการประกอบพิธีเทกระเจาด เริ่มโดยการตั้งโต๊ะหมู่บูชาโดยทำพิธีเชิญเทพเจ้า ตี๋จิ้งฮวง เจ้าพิธีสวดมนต์ประมาณ 1 ชั่วโมง เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผีและวิญญาณทั้งหลาย และขอให้ประชาชนทุกคนอยู่เย็นเป็นสุข มีการเชิญเจ้าแม่หม่าโจ้วมาประทับทรงที่มูลนิธิประสาท บุษยสถาน เพื่อที่จะมาทำพิธีในการเจิมสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำทาน โดยการประทับตราประจำองค์ไปยัง ที่บเลื้อผ้ากระดาษ ภูเขาเงิน ภูเขาทอง นาคาดที่มีข้าวสารกับเกลือไปเปรยยังบริเวณทั่ว ๆ ไป เพื่อเป็นการบัดรั้งความ หลังจากนั้นเจ้าแม่หม่าโจ้วจะมาสวดทำพิธีที่ภาคที่เตรียมไว้สำหรับ เปรยทานมาสวดทำพิธี จากนั้นก็เริ่มเปรยทานซึ่งจะมีประชาชนมารอรับการแจกทานในครั้งนี้เป็น จำนวนมากทั้งหญิงชายเด็ก และผู้ใหญ่ส่วนมากจะเป็นผู้ประกอบอาชีพหาเข้ากินค่า (ภาคผนวก ข 33) หลังจากนั้นมีการเผากระดาษเงิน กระดาษทอง เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับวิญญาณทั้งหลาย เจ้าพิธีจะนำถาดที่ใส่ข้าวสารและเกลือไปมาเปรยรอบ ๆ บริเวณ เพื่อเป็นการบัดรั้งความ เมื่อ ได้เวลาพอสมควรที่คิดว่าวิญญาณทั้งหลายมารับส่วนบุญอุ้มหนาสารอาถรรพ์แล้วจะได้กลับไปยังภพภูมิของ ตัวเอง ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและผู้ที่มาช่วยเหลือหรือเจ จะเริ่มตักอาหารคาวหวาน พร้อมทั้งของ แห้งต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ เริ่มแจกจ่ายให้กับประชาชนที่มาอรบอย่างทั่วหน้ากัน สำหรับสิ่งของที่ นามาแจกทานนี้จะมาจากผู้มีจิตศรัทธานามาบริจาค หลังจากนั้นมีการทำพิธีเสี่ยงทายตะเกียง 9 ดวง บริเวณหน้าพระประธานที่ใช้สำหรับบูชาเทพเจ้า 9 องค์ โดยการบอก ชื่อ-นามสกุล ของผู้ เข้าร่วมพิธีกรรม แล้วใช้วิธีการทอดไม้ซีกเสี่ยงทายว่า เทพเจ้าจะอนุญาตหรือไม่ ถ้าไม้คว่ำอัน หมายหนึ่งอันแสดงว่าเทพเจ้าอนุญาต และบุคคลนั้นจะเป็นผู้โชคดี การเสี่ยงทายตะเกียงตั้งแต่ ดวงที่ 1 ถึงดวงที่ 9 หากใครเสี่ยงทายได้ตะเกียงแต่ละดวง ปีหน้าในช่วงเทศกาลกินเจจะต้อง

ต้องเอาน้ำมันถั่วมาถวายเป็นทานทางโรงเจคนละ 1 ปีบาใหญ่ ผู้โชคดีจะได้รับขนมท้อ กล้วย 4 ลูก ส้ม 4 ลูก และขนมถ้วยฟู 1 อัน นำไปไหว้ที่บ้านถือว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่โชคดี เพราะตะเกียบมีเพียงจำนวน 9 ดวงเท่านั้น แต่ผู้มาเข้าร่วมพิธีเสี่ยงทายจะมีจำนวนมาก ผู้เข้าร่วมพิธีจะบอกชื่อ-นามสกุลของญาติพี่น้องที่มาได้มาเข้าร่วมพิธีก็ได้เช่นกัน เป็นอันเสร็จพิธีการเทศกาล

5. พิธีไหว้เทพเจ้าประจำทิศเหนือและทิศใต้หรือที่ชาวจีนนิยมเรียกว่า พิธีไหว้หน่าซิงบักเต้า มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการบูชาเทพเจ้า 2 องค์ องค์แรกเป็นเทพประจำอยู่ทางทิศใต้ชื่อหน่าซิง เจ้าซึ่งทาทหน้าทีสำรวจผู้มาเกิด ส่วนอีกองค์หนึ่งเป็นเทพเจ้าประจำทิศเหนือ ชื่อ บักเต้า ทาทหน้าทีสำรวจผู้ที่ตาย สำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกันเจที่คิดว่าตนเองดวงชะตาไม่ดี มีเคราะห์ที่จะมาเข้าร่วมพิธีไหว้เทพเจ้าทั้ง 2 พระองค์นี้ เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาให้กับตนเอง ให้ประสบแต่ความสุขความเจริญ ปลอดภัยจากภัยอันตรายและโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง พิธีนี้จะทำในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 9 ตามจันทรคติของจีนตั้งแต่เวลา 19.00-23.00 น. โดยประกอบพิธีนี้ที่โรงเจเจ้อเอ็งเซียงตั้งเพียงแห่งเดียว

เครื่องมือเครื่องใช้ในพิธีไหว้เทพเจ้าประจำทิศเหนือและทิศใต้ประกอบด้วยต่อไปนี้เป็น การตั้งโต๊ะหมู่บูชากลางแจ้ง หันหน้าไปทางทิศเหนือ สิ่งของบนโต๊ะหมู่บูชาจะประกอบด้วยเสื่อผ้าเจ้าที่ทำด้วยกระดาษ 28 ชุด หมายถึง การถวายเป็นทานเทพเจ้า 28 องค์ เหล้า 4 ขวด ข้าว 28 ถ้วย เหล้า 28 ถ้วย ซ้อน 28 คัน ตะเกียบ 28 คู่ ขนมบัวลอย 28 ถ้วย หมายถึงขนมที่เป็นมงคลชีวิตจะได้ราบรื่น น้ำชา 2 กา ผลไม้ 5 อย่าง อาหารคาวหวานที่เป็นอาหารเจทั้งหมด ขนมถ้วยฟูหมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง กระจ่างรูปใหญ่ 1 คู่ เทียน 2 คู่ แจกัน ดอกไม้ 1 คู่ ดอกบัว เพราะชาวจีนนิยมเลขคู่หมายถึงเลขดี เจจ่าย 5 อย่าง คือ อาหารเจ ได้แก่ รุนเส้น เห็ดหอม เห็ดหูหนู ดอกไม้จีน ฟองเต้าหู้ และกระดาษเงิน กระดาษทอง เป็นที่น่าสังเกตุว่าพิธีกรรมวันนี้มีการเซ่นไหว้ด้วยสุรา เพราะเทพเจ้าทั้ง 2 พระองค์เป็นเทพเจ้าผู้ขายโปรดการดื่มสุรา และพิธีกรรมนี้เกิดมานานและมีการถวายสุราตลอดทุกปี

ขั้นตอนพิธีการไหว้เทพเจ้าประจำทิศเหนือและทิศใต้ เริ่มขึ้นโดย เจ้าพิธีจุดธูป 3 ดอก สวดมนต์ เพื่อสวดมนต์เชิญเทพเจ้ามาเป็นประธานในพิธี จะได้เห็นการประกอบความดี และ

อานวยพรให้มีผู้เข้าร่วมพิธีกินเจอายุยืนยาว ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอันตรายทั้งปวง (ภาคผนวก ข 34-35) หลังจากสวดมนต์เสร็จจะต้องใช้ต้นทับทิมกับต้นเทียนเจ้าปัดรังควาน เผากระดาษเงิน กระดาษทอง พร้อมทั้งเครื่องทรงเทพเจ้าที่เตรียมไว้ การจะทราบว่าเสร็จพิธีหรือยัง ต้องงาใช้วิธีการเสี่ยงทาย โดยการทอดไม้เสี่ยงทายหรือที่เรียกว่าการทอดโผย เพื่อจะทราบว่าเทพเจ้าจะอนุญาตหรือไม่ การทอดไม้เสี่ยงทายจะใช้ไม้ 2 อันนำมาประกบกันตามแนวนอน แล้วโยนขึ้นระดับเหนือศีรษะ เล็กน้อยให้ทอดไปข้างหน้า เมื่อไม้ตกลงพื้น ถ้าไม้คว่ำหนึ่งอันหงายหนึ่งอัน แสดงว่าเทพเจ้าอนุญาต แต่ถ้าไม้คว่ำทั้งหมดแสดงว่าเทพเจ้าไม่อนุญาต การทอดไม้เสี่ยงทายสามารถทอดได้ถึง 3 ครั้ง เจ้าพิธีจะสวดมนต์อีกครั้งเป็นอันเสร็จพิธี เจ้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีจะร่วมรับประทานอาหาร เพราะมีความเชื่อว่าการได้ทานอาหารบนโต๊ะในพิธีนี้จะโชคดีเกิดความเป็นสิริมงคลกับตัวเอง

6. พิธีส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์ เมื่อพิธีเชิญเทพเจ้าให้เสด็จมาเป็นองค์ประธานสิ้นสุดลง ต้องมีอีกพิธีหนึ่งคือ พิธีส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์ โดยในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตอนกลางคืน โรงเจ ทั้ง 5 แห่งมีการปฏิบัติเหมือนกัน ยกเว้นแต่เวลาจะไม่ตรงกันได้แก่ คือ โรงเจอ้อเคง เชียงตั้ง ท้าพิธีในช่วงเวลา 20.00 น. มูลนิธิประสาทบุญสถาน หรือ นั่งแข่ง เชียงตั้ง ท้าพิธีในช่วงเวลา 21.00 น. โรงเจสกล เชียงตั้ง ท้าพิธีในช่วงเวลา 22.00 น. โรงเจราชที่ฮุกตั้ง ท้าพิธีในช่วงเวลา 23.00 น. โรงเจล่งเค็งตั้ง ท้าพิธีในช่วงเวลา 02.00 น.

เครื่องมือเครื่องใช้งานพิธีการส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์ประกอบด้วยสิ่งดังต่อไปนี้ (ภาคผนวก ข 34 - 35) ชุดเครื่องทรงของเทพเจ้า ตะเกียง 9 ดวง ทัง ฮวง บ๊อง ๖ ถัง ดอกบัว รูป เทียน ดอกไม้ เชิงเทียน กระจ่างรูป อาหารเจ ผลไม้ 5 ชนิด ไม้จันทน์ปน ไม้จันทน์แห้ง 15 อัน แข็งปวยหรือไม้ซีกเสี่ยงทาย กระดาษเงิน กระดาษทอง ป้ายชื่อเทพเจ้า 3 ป้าย (ที่งานพิธีเชิญเจ้า) ขนมห้วยพู กระจ่างรูปขนาดใหญ่ ยอดกิ่งทับทิม (เพราะถือว่าเป็นไม้ที่เป็นมงคล) เจฉ่าย (หุ่นเส้น เห็ดหอม เห็ดหูหนู ดอกไม้จีน ฟองเต้าหู้) พวงมาลัย เทียนเล่มใหญ่สำหรับปักบริเวณที่จะเผาเครื่องทรงของเทพเจ้า ขนมห้วยอัดที่มีตัวหนังสือจีนเกี่ยวกับการกินเจ

ขั้นตอนของการประกอบพิธีการส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์ ประกอบด้วยการ ตั้งโต๊ะ หมูบูชาเทพเจ้าในบริเวณกลางแจ้งที่มีเครื่อง เช่นบูชาพร้อม เจ้าพิธีในพิธีเชิญเทพเจ้าทั้งหมดมี รวมทั้งผู้เข้าร่วมพิธีกรรมด้วยต้องมาร่วมพิธีโดยพร้อมเพรียงกัน เจ้าพิธีเริ่มสวดมนต์เพื่อส่ง เทพเจ้ากลับไปยังสวรรค์ และขอบุญที่เทพเจ้าเสด็จมายังโลกมนุษย์ เพื่อดูแลความทุกข์สุขของ มนุษย์โลก โจรเจของมูลนิธิประสานบุญสถานมีเจ้าแม่ไท้จื่อเอี้ยมาประทับทรงพร้อมกับเดินเวียน เทียนรอบบริเวณโรงเจ โดยมีเจ้าแม่ไท้จื่อเอี้ยเป็นผู้นำขบวนและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเดินตาม ถือเป็นการสร้างกุศลมีการเดินเวียนขวา 3 รอบ โดยเจ้าแม่ไท้จื่อเอี้ยจะราดด้วยท่าทางที่อ่อนช้อย ขณะที่เดินเวียนเทียนมีการสวดมนต์ไปพร้อม ๆ กัน (ภาคผนวก ข 38) หลังจากนั้นจะนำชุด เครื่องทรงของเทพเจ้าทุกพระองค์ กระจายเงิน กระจายทอง พร้อมทั้งท่งฮวยบ๊องไก่ ไบว้าง รวมกันที่ลานกว้างภายในบริเวณโรงเจ เมื่อได้เวลาถึงจุดไฟเผา ถือว่าเป็นการส่งชุดเครื่องทรง ของเทพเจ้า พร้อมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปให้เทพเจ้าไว้ใช้เมื่อกลับไปสู่สวรรค์แล้ว (ภาคผนวก ข 39) หลังจากนั้นบางโรงเจได้มีการเตรียมขนมถ้วยอัด โดยมีความเชื่อว่าเมื่อกินแล้วจะได้เป็น สิริมงคลที่มีตัวอักษรจีน 4 ตัว หมายถึง พิธีการกินเจและอาหารคาวหวาน ผลไม้ต่าง ๆ บนโต๊ะ บูชาแจกจ่ายให้กับผู้เข้าร่วมพิธีในากลับไปบ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ประเพณีการกินเจช่วงเทศกาล 9 วัน ได้สิ้นสุดลงแล้ว

ข้อมูลดังที่กล่าวข้างต้นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการกินเจของชาวไทย เชื่อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลก ความเชื่อพิธีกรรมตลอดจนองค์ประกอบพื้นฐานของพิธีกรรม ที่ได้มี การปฏิบัติกันอยู่ ณ ปัจจุบันจะพบว่า การประกอบพิธีกรรมบางอย่าง เช่น พิธีเชิญเทพเจ้า พิธีส่ง เทพเจ้ากลับสวรรค์ พิธีเทกระเจาด ยังยึดถือหรือปฏิบัติต่ออย่างเดียวกันที่ปฏิบัติมาในอดีต มีการ เพิ่มเติมพิธีบางอย่างเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคม การประกอบ อาหารที่ได้มีการดัดแปลงให้มีรสชาติเหมือนกับอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อสัตว์เช่น เบ็ดเจ ไก่เจ กระเพาะปลาเจ ที่ผลิตมาจากแป้งหมี่หรือโปรตีนเกษตรที่ทามาจากถั่วเหลือง ปัจจุบันคนที่เข้า ร่วมพิธีกรรมทุกคนได้คุณค่าของการฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์ เพราะเป็นการรักษาศีล งดการเบียดเบียน ชีวิตสัตว์ มีผลทำให้สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงการเคารพบรรพบุรุษ และ

เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันคือการประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะได้กินอาหารประเภทผัก ผลไม้ ที่มีราคาถูกกว่าเนื้อสัตว์ นอกจากนี้ยังเป็นการงดการเที่ยวเตร่ งดเสพสุราประพุดิตนแต่ในสิ่ง ที่ดีงามและที่สำคัญคือ การก่อกำให้เกิดความสามัคคีเพราะผู้ร่วมกินเจไม่ว่าคนรวยหรือคนจนจะ ปฏิบัติเหมือนกัน มีการทักทายทักความรู้จักกันด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม แสดงออกถึงความเป็มิตร ถึงแม้จะมีบางคนมาจากต่างถิ่น หรือต่างจังหวัด ด้วยสาเหตุนี้จำนวนผู้เข้าร่วมประเพณีการกินเจ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลกจึงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี

สำหรับวันเวลาที่ประกอบพิธีกรรมการกินเจ จะต้องหาฤกษ์โดยเจ้าพิธีจะเป็นผู้ ดูฤกษ์ในปฏิทิน 100 ปี ของจีน เพื่อหาฤกษ์ที่ดีที่สุดที่จะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลต่อผู้เข้าร่วม พิธีกรรม และผู้ปฏิบัติทุกคน ก่อนการประกอบพิธีกรรมการกินเจต้องมีการเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีรวมทั้งการทำความสะอาดโรงเจ ภาชนะต่าง ๆ เตรียมอาหารคาวหวาน ผู้จัดเตรียมสิ่งเหล่านี้คือผู้ที่อยู่ในโรงเจและเจ้าพิธี วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการกินเจ ได้มาจากภายในโรงเจเอง การซื้อหาหรือมีผู้นำมาบริจาคให้

ขั้นตอนในการถือศีลสวดมนต์ภาวนาจะกระทำวันละ 4 ครั้งคือ เช้า กลางวัน เป็น และตอนค่ำ สำหรับโรงเจบางแห่งจะสวดมนต์วันละ 3 ครั้ง ค่าใช้จ่ายในการกินเจได้แก่ ค่าอาหาร ของสดต่าง ๆ น้ำมันพืช อุปกรณ์การไหว้เทพเจ้า ซึ่งได้มาจากการบริจาคของผู้ที่มีจิตศรัทธา เพราะต้องการบุญกุศลทำให้คนมุ่งประกอบความดี รู้จักการให้ทาน เสียสละ การกินเจเกี่ยวข้องกับสภาพสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ในด้านการถือศีลปฏิบัติธรรมพบปะสังสรรค์พูดคุยกัน การ กินเจเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจชาวไทยเชื้อสายจีน เพราะเป็นช่วงที่บริโภคอาหารที่ปราศจาก เนื้อสัตว์ เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และผักผลไม้จะมีคุณค่าทางอาหารสูงทำให้ระบบขับถ่ายดี

* ประเพณีการกินเจในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกัน ปัจจุบันคนกินเจเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความสะดวกในการหาอาหารเจรับประทานในช่วงเทศกาล เพราะมีผู้จำหน่ายมาก ขึ้นการปรุงแต่งให้เหมือนกับอาหารที่ทำจากเนื้อสัตว์ ประกอบกับรสชาติของอาหารที่มีประเพณีการ กินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลกควรมีการรักษาไว้ เพราะเป็นสิ่งดีงาม เป็น ประเพณีที่ส่งเสริมให้คนทำความดี งดเว้นการเบียดเบียนสัตว์ รักษาศีล

ตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจ

ประเพณีการกินเจ เป็นประเพณีที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความศรัทธาได้ฝึกจิตใจ

ให้เป็นสมาธิคือ ถือศีลกินเจและงดเบียดเบียนสัตว์ จึงเป็นการช่วยผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ทั้งนี้ไม่มีการจำกัด เพศ วัย การศึกษา อาชีพ ของผู้กินเจ และจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจในจังหวัดพิษณุโลก โดยการใช้แบบสอบถาม ดังปรากฏผลในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจ โดยแสดงเป็นค่าร้อยละ

เรื่อง	รายละเอียด	จำนวน N = 100	ร้อยละ
1. รู้เรื่องราวเกี่ยวกับพิธีกรรมการกินเจด้วยวิธีใด	คำบอกเล่า	62	62.0
	เข้าร่วมพิธีกรรมด้วยตนเอง	38	38.0
2. เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจเพราะเหตุใด	ทำตามบิดามารดา	26	26.0
	ทำตามประเพณี	9	9.0
	ทำตามเพื่อนบ้าน	10	10.0
	ทำตามความสมัครใจ	55	55.0
3. ความเลื่อมใสศรัทธาในพิธีกรรมการกินเจ	ศรัทธา	95	95.0
	ไม่ศรัทธา	5	5.0
4. ความเชื่อเมื่อเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมการกินเจแล้วจะทำให้ได้บุญกุศล	เชื่อ	92	92.0
	ไม่เชื่อ	8	8.0
5. ความเชื่อเกี่ยวกับการที่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว จะกลับมารับส่วนบุญในวันที่ประกอบพิธีกรรมการกินเจ	เชื่อ	84	84.0
	ไม่เชื่อ	16	16.0
6. ความมุ่งหมายในการกินเจ	เพื่อสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง	80	80.0

ตาราง 4 (ต่อ)

เรื่อง	รายละเอียด	จำนวน N = 100	ร้อยละ
	เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว	63	63.0
	เป็นการสะเดาะเคราะห์ดวงชะตาไม่ดี	47	47.0
	เป็นการงดเบียดเบียนชีวิตสัตว์	92	92.0
	เพื่อความสบายใจ	60	60.0
	เพื่อความเจริญก้าวหน้าหน้าที่การงาน	33	33.0
	เพื่อความมั่งคั่งร่ำรวยสมความปรารถนาทุกประการ	30	30.0
7. สถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรม	ที่บ้าน	88	88.0
การกินเจอยู่ที่ใด	ที่โรงเจ	12	12.0
8. โรงเจที่เข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	อ้อเคง เชียงตั้ง	60	60.0
	มูลนิธิประสาทบุญสถานฉิ่ง เชียงตั้ง	50	50.0
	สง เชียงตั้ง	32	32.0
	ฮก เชียงตั้ง	27	27.0
	ซุ่ยเชียงตั้ง	36	36.0

ตาราง 4 (ต่อ)

เรื่อง	รายละเอียด	จำนวน N = 100	ร้อยละ
9. เคยร่วมประกอบพิธีกรรม กินเจเป็นเวลานาน เท่าใด	1 ปี	28	28.0
	2 ปี	19	19.0
	5 ปีขึ้นไป	29	29.0
	มากกว่า 10 ปี	24	24.0
10. เข้าร่วมพิธีกรรมการ กินเจในชั้นตอนใด	กินล้างท้อง	58	58.0
	พิธีเชิญเทพเจ้าขึ้น 1 ค่าเดือน 9 ของเดือนจีน	32	32.0
	วันไหว้เทพเจ้าในวันขึ้น 3 ค่า	38	38.0
	6 ค่า 9 ค่า เดือน 9 เรียกว่า ตัวเจ้		
	การลอยกระทงและปล่อยสัตว์ใน วันขึ้น 5 ค่า	34	34.0
	พิธีเทกระดาษในวันขึ้น 6 ค่า เดือน 9	38	38.0
	พิธีหนั่งบักเต้าในวันขึ้น 8 ค่า เดือน 9	26	26.0
	พิธีส่งเทพเจ้ากลับสวรรค์ในวันขึ้น 9 ค่าเดือน 9 ตอนกลางคืน	29	29.0

ตาราง 4 (ต่อ)

เรื่อง	รายละเอียด	จำนวน N = 100	ร้อยละ
11. คิดว่าควรจะมีการรักษา สืบทอดประเพณี พิธีกรรม และคติความเชื่อ เกี่ยวกับการกินเจของชาวไทย เชื้อสายจีน ในจังหวัด พิษณุโลก	ควรรักษาไว้	98	98.0
	ไม่ควรรักษาไว้	2	2.0

จากการศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจมีความคิดเห็นดังนี้ การรู้เรื่องราวพิธีกรรมการกินเจ จากคำบอกสืบทอดร้อยละ 62 เข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจด้วยความสมัครใจคิดเป็นร้อยละ 55 การเข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในพิธีกรรมการกินเจคิดเป็นร้อยละ 95 มีความเชื่อเมื่อเข้าร่วมพิธีกรรมแล้วทำให้ได้รับบุญกุศล พบแต่ความสุขคิดเป็นร้อยละ 92 เชื่อในเรื่องจิตวิญญาณที่คงอยู่ จึงมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วให้มารับ ส่วนบุญในวันประกอบพิธีกรรมกินเจคิดเป็นร้อยละ 84 มีจุดมุ่งหมายในการกินเจว่า เป็นการงด เบียดเบียนชีวิตสัตว์สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 92 สถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการกินเจของผู้เข้าร่วม พิธีกรรม ส่วนใหญ่จะหาที่บ้านคิดเป็นร้อยละ 88 รองเจที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเข้ารับการประกอบ พิธีกรรมมากที่สุด คือ โรงเจอ้อเคง เชียงตั้งคิดเป็นร้อยละ 60 ผู้ร่วมพิธีกรรมการกินเจส่วนใหญ่

เคยร่วมประกอบพิธีกรรมตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29 การเข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจ ส่วนใหญ่ผู้กินเจก่อนถึงวันกินเจที่เรียกว่ากินล้างท้องคิดเป็นร้อยละ 58 และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม การกินเจส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจะมีการรักษาสิบทอดประเพณี พิธีกรรม และคติความเชื่อ เกี่ยวกับการกินเจของชาวไทย เชื้อสายจีนในจังหวัดพิษณุโลกสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 98

ตอนที่ 4 ความเชื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีการกินเจของผู้กินเจในจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากในประเพณีการกินเจมีพิธีกรรมหลายพิธีกรรม ซึ่งเกิดจากความ เชื่อและความศรัทธา ดังนั้นความเชื่อของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับประเพณีการกินเจ ดังผลศึกษาที่ปรากฏตามตาราง 5

ตาราง 5 แสดงความเชื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีการกินเจของผู้กินเจในจังหวัดพิษณุโลก โดยแสดงเป็นค่าร้อยละ

เรื่อง	รายละเอียด	เจ้าพิธี	ผู้เข้า	รวม
		N=10	N=100	N=110
1. ความเชื่อหรือไม่เกี่ยวกับเทพเจ้า	เชื่อ	9	94	93.64
	ไม่เชื่อ	1	6	6.36
2. การรู้จักเทพเจ้า	กิมบ๊วย	6	49	50.00
	พระแม่กวนอิม	1	95	95.45
	เจ๊เปี๊ยะเซียน	1	73	75.45
	พระพุทธรเจ้า หรือสูดโจ้	1	81	82.73
	พระสังกัจจายน์	1	81	82.73
	ทิดี่	1	50	54.55
	เจ้าพ่อกวนอู	6	64	63.64
	หั่งเจี๋ย	5	54	53.64
	แป๊ะกง พระภูมิเจ้าที่เจ้าพ่อเขาดก	6	43	44.55
	เจียงซื่อกง	6	20	23.64
	อู๋หื้อเอี้ย (แม่ทัพของพระแม่กวนอิม)	4	18	20.00
	พระพรหม	6	54	54.55
	ซือหมิ่นกง (เทพเจ้าเตา)	5	20	22.73
	ตีบ้อเนี้ย (เจ้าแม่ธรณี)	6	27	30.00

ตาราง 5 (ต่อ)

เรื่อง	รายละเอียด	เจ้าพิธี	ผู้เข้า	รวม
		N=10	ร่วมพิธี N=100	ร้อยละ N=110
	หน้าซิ้งบักเต้า	4	20	21.82
	ตี่ลั้งฮ้วง	8	19	24.55
	๑.ได้ชื่อเอี้ย หรือพญาผัจจราช	4	26	27.27
	เก้าฮ้วง หรือพระเจ้า 9 องค์	7	30	33.64
	ตี่จั้งฟู้สัก หรือ พระกษัตริศรภักษิตวี	1	16	23.64
	พระถั่งชาจั้ง	4	50	49.10
	เซียงกง หรือเจ้าพ่อหลักเมือง	2	26	25.45
	๑.ได้ฮงจาวชื่อ	6	22	25.45
	จู้แซเนี้ย (เจ้าแม่ประทานบุตร)	4	23	24.55
	๑.ได้เซี้ยฮุดร้ง	4	23	24.55
	เง็กเซียนฮ่องเต้	6	17	20.91
	ฮั่วท้อเซียงชือ	2	11	28.18
	ฮ้อเอี้ยฮู้ยเซียงจ้าว	10	13	20.91
	เจ้าพ่อเดินเหยียบทะเล	7	14	19.09
	๑.ได้ฮี้จี้เหลียน	7	10	24.55
	ตี่กม้อ	2	21	20.91
	หมาง	7	9	14.55
	พิธีกุ่นเซ็งชือ	1	10	18.18

ตาราง 5 (ต่อ)

เรื่อง	รายละเอียด	เจ้าพิธี	ผู้เข้า	รวม
		N=10	ร่วมพิธี N=100	ร้อยละ N=110
3. วัตถุประสงค์ของการ ทำบุญ	มุ่งนิพพาน	3	46	44.55
	มุ่งสวรรค์	7	34	37.27
	ความสุขในชีวิตปัจจุบัน	-	20	18.18
4. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาน บรรพบุรุษ	เชื่อ	10	89	90.00
	ไม่เชื่อ	-	11	10.00
5. ความเชื่อว่าการกินเจ ทำให้พบแต่ความสุขและ สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา	เชื่อ	10	88	89.10
	ไม่เชื่อ	-	12	10.90
6. ความเชื่อเกี่ยวกับการ บูชาดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 องค์ในวันกินเจ	เชื่อ	10	75	77.27
	ไม่เชื่อ	-	25	22.73
7. ความเชื่อเกี่ยวกับอานิสงส์ การกินเจ (ตอบได้มาก กว่า 1 ข้อ)	ขอให้มีความสุขแข็งแรง	10	88	89.10
	ขอให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	7	50	51.82
	ขอให้มั่งคั่งร่ำรวยสมความปรารถนา	7	49	50.91
	ทุกประการ ขอให้มีความสุข	10	76	78.18

ตาราง 5 (ต่อ)

เรื่อง	รายละเอียด	เจ้าพิธี	ผู้เข้า	รวม
		N=10	ร่วมพิธี N=100	ร้อยละ N=110
8. ความเชื่อเกี่ยวกับการ ลอยกระทง หรือการ เทกระจาดเป็นการอุทิศ ส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ ไปแล้ว	เชื่อ	10	83	84.55
	ไม่เชื่อ		17	15.45
9. ความเชื่อเกี่ยวกับการ เช่นไหว้เทพเจ้า	เชื่อ	10	87	88.18
	ไม่เชื่อ		13	11.82
10. ประเพณีการกินเจตรงกับ วันขึ้น 1-9 ค่ำเดือน 9	ใช่	10	86	87.27
	ไม่ใช่		14	12.72
11. ความเชื่อจากผลการ กินเจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	สุขภาพแข็งแรง	10	86	87.27
	ความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและ ครอบครัว	10	64	67.27
	สะอาดที่เคราะห์เสริมดวงชะตา	10	54	58.18
	งดเบียดเบียนชีวิตสัตว์	10	86	87.27
	ความสบายใจสุขภาพจิตดีขึ้น	10	74	76.36
	มีความเจริญก้าวหน้าหน้าที่การงาน	6	41	42.72
	สมความปรารถนาทุกประการ	6	41	42.72

ศ.ดร.ธีร (ชด.ท.)

จากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีการกินเจของผู้กินเจใน
จังหวัดพิษณุโลกพบว่า ส่วนใหญ่ผู้กินเจมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าต่าง ๆ ที่มาร่วมในประเพณี
การกินเจคิดเป็นร้อยละ 93.64 เทพเจ้าที่คนกินเจรู้จักมากที่สุดคือ พระแม่กวนอิมคิดเป็นร้อยละ
95.45 วัตถุประสงค์ของการทำบุญ กินเจมีความปรารถนาว่าเมื่อได้ทำบุญจะได้ไปถึงชั้นนิพพาน
ร้อยละ 44.55 ความเชื่อเกี่ยวกับจิตวิญญาณว่าเป็นสิ่งมีชีวิตคิดเป็นร้อยละ 90 คนกินเจมีความ
เชื่อว่าผลจากการเข้าร่วมพิธีกรรมการกินเจ จะทำให้พบแต่ความสุขและสมความปรารถนาในสิ่ง
ที่ตนเองปรารถนาคิดเป็นร้อยละ 89.10 มีความเชื่อเกี่ยวกับในช่วงเทศกาลกินเจว่า เป็นการ
บูชาดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 องค์คิดเป็นร้อยละ 77.27 ผู้กินเจส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าอานิสงส์
ของการกินเจจะมีผลทำให้สุขภาพแข็งแรงคิดเป็นร้อยละ 89.10 ผู้กินเจส่วนใหญ่มีความเชื่อ
เกี่ยวกับการลอยกระทงหรือการเทกระจาดเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วคิดเป็น
ร้อยละ 84.55 มีความเชื่อเกี่ยวกับการเซ่นไหว้เทพเจ้าคิดเป็นร้อยละ 87 ผู้กินเจจะกินเจใน
วันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 9 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปีคิดเป็นร้อยละ 87.27 ผู้กินส่วนใหญ่เชื่อว่าผลจากการ
กินเจทำให้สุขภาพแข็งแรงและ เป็นการงดเบียดเบียนชีวิตสัตว์คิดเป็นร้อยละ 87.27

